

smilnice netruchlila dlouho: jen přešlo něco málo dní, provdala se za svého milence a odstěhovala se.

XIV — O zlých znameních, jež se objevila

V sedmém roce krále Childeberta, který byl jedenadvacátým rokem Chilpericha a Gunthramna, byly v měsíci lednu prudké lijáky, silně se blýskalo a hřmělo. Na stromech se objevily květy. Ukázala se hvězda, které jsem výše dal jméno kometa,⁵⁷ a to tak, že kolem ní bylo všechno úplně černé. Jako by z nějaké díry zářila v temnotách, jiskřila a vysílala paprsky. A vyrůstal z ní ocas nápadně veliký, který z dálky vypadal jako velký kouřový mrak nějakého požáru. Vidět byla ta hvězda na straně západní, v první hodině noci.

Na svatý den velikonoční⁵⁸ bylo v městě Soissons vidět hořící nebe, jako by se objevily dva požáry: jeden byl větší, druhý menší. Po dvou hodinách se požáry spojily dohromady, utvořily velký zářící sloup a zmizely.

V pařížském kraji přišla z mraku opravdová krev, mnoha lidem spadla na šaty a tak hnusně je poskvřnila, že vlastní šaty lidé s odporem odhazovali. V kraji toho města se toto zlé znamení objevilo na třech místech.

V oblasti města Senlis zjistil jakýsi člověk, když ráno vstal, že jeho dům je zevnitř potřísněn krví.

Toho roku vypukla také mezi lidem velká nákaza. Různé nemoci, zhoubné choroby s puchýřky a vyrážkami způsobily mnoha nemocným smrt. Vyvázl však ne jeden z těch, kdo si dávali pozor. Slysěli jsme také, že toho roku zuřil v Narbonne dýmějový mor, který nedopřál odkladu, byl-li jím člověk napaden.

XV — O smrti biskupa Felixe

Zachvácen touto nemocí začal těžce churavět Felix, biskup z Nantes. Svolal proto biskupy, kteří žili v sousedství, a prosil je, aby svými podpisy potvrdili návrh králi, který sepsal pro svého synovce Burgundiona. Když se tak stalo, poslal Burgundiona ke mně.

Burgundionovi bylo tehdy kolem pětadvaceti let. Když přišel, prosil mne, abych šel do Nantes, udělil mu tonzuru a vysvětil jej jako biskupa

na místo strýce, který byl ještě neživu. Odmítl jsem to, neboť jsem věděl, že je to v rozporu s kánony. Dal jsem mu však radu říka: „V kánonech stojí psáno,⁵⁹ synu, že nikdo se nesmí stát biskupem, kdo napřed rádně neprojde církevními stupni. Ty se tedy, nejdražší, vrať zpátky, a žádej, aby ti tonzuru udělil ten, kdo si tě vybral. A až získáš hodnost kněze, buď horlivý a pilný ve službě církvi. A až pak Bůh k sobě povolá strýce, dohneš snadno biskupského stupně.“

Burgundio se potom vrátil domů, ale na radu, kterou dostal, nic nedbal, protože se zdálo, že biskup Felix se z nemoci uzdraví. Sotva však horečka polevila, vyrazily se mu od špatných šťáv na holenních kostech puchýře. A protože si na ně přiložil velmi silně táhnoucí náplast ze španělských mušek, začaly mu holenní kosti hnit a v třiatřicátém roce svého biskupství skončil život, stár sedmdesát let.

Na příkaz krále nastoupil po něm jeho synovec Nonnichius.

XVI — Jak Pappolenus dostal zpátky svou manželku

Jak se o Felixově smrti doslechl Pappolenus, vzal si zpátky jeho neteř, od které byl odloučen.

Zasnoubil se s ní již před časem, protože však biskup Felix nechtěl o svatbě nic slyšet, přišel Pappolenus s velkým zástupem lidí, unesl dívku z modlitebny a vyhledal útočiště v bazilice svatého Albina. Biskup Felix se tehdy rozhněval, lstí dívku oklamal a oddělit od manžela, a zaměnit její šat, vsadil ji do kláštera v Bazas.⁶⁰ Ale děvče vyslalo tajně posly za Pappolenem, aby ji z kláštera, kam ji zavřeli, vyprostil a přijal za ženu. Ten to neodmítl, dívku z kláštera unesl a pojal za manželku. A protože měl od krále písemné povolení, nic se nebál hrozeb příbuzných.

XVII — O Židech, které Chilperich obrátil na víru

V tom roce nechal král Chilperich pokřtít mnoho Židů, mnoho z nich uml při křtu pozdvihl. Někteří však, pouze s tělem, ale ne se srdcem omýtvým, oklamali Boha a vrátili se k pověře, kterou vyznávali dříve, takže je bylo vidět, jak světi nejen sobotu, ale ctí i den Páně.

Žida Prisca⁶¹ nemohl však k poznání pravdy pohnout vůbec žádný důvod. Tehdy se král rozhněval a poručil jej zavřít do vězení: nemohl-li

12. Když ten den zasvítl - (23. února r. 303 po Kr.), kdy oba starci (Diocletianus a Maximianus) zastávali konsulat... - přišel náhle ještě před rozedněním ke kostelu praefekt s veliteli i tribuny a účetními; vylomili dveře, hledali obraz boha; našli Pisma, ta spálili; kořist byla rozdána všem, loupilo se, byl poplach a shon. Oni sami (Diocletianus s Galeriem) v oknech - neboť bazilika stála na návrší a bylo jí z paláce vidět - se mezi sebou dlouho přeli, zda by ji nebylo lépe podpálit. Zvítězilo mínění Diocletianovo, kterému šlo o to, aby z toho nebyl veliký požár a aby nevyhořela nějaká část města. Stálo totiž kolem dokola ze všech stran mnoho velikých domů. (Už) se tedy blížili praetoriáni, sešikovaní, se sekýrami a jinými nástroji, a když tam ze všech stran vnikli, stovnali ten převysoký chrám v několika hodinách se zemí.

13. Nazířti byla vyvěšena vyhláška, kterou se zajišťovalo, aby lidé toho (křesťanského) náboženství byli zbaveni veškeré cti a důstojenství, aby byli podrobeni mučení, ať už přísluší do kteréhokoli stavu nebo vrstvy... Tu vyhlášku kdosi strhl - což nebylo sice správné, ale přesto šlechetné - a roztrhal ji... Byl okamžitě zatčen a nejen mučen, nýbrž v mezích zákona vlastně pčen a nakonec, osvědčiv obdivuhodnou odolnost, upálen.

Lactantius, O koncích pronásledovatelů, 12 - 13

**Císař Galerius povoluje křesťanství
(30. dubna r. 311 po Kr.)**

Vedle jiných opatření, která vždycky činíme k užítku a prospěchu státu, chtěli jsme my původně všechno napravit podle starých zákonů i veřejné kázně římské a postarat se o to, aby se i křesťané, kteří opustili cestu svých otců, vrátili k správnému smýšlení... Uznali jsme za dobré rozšířit svou přochotnou shovívavost i v tomto směru, tak aby mohli znovu být křesťany a dát do pořádku svá shromaždiště, aniž by ovšem v něčem narušovali kázeň.

Lactantius, O koncích pronásledovatelů, 34

Constantinus uděluje křesťanské církvi první privilegia

Císař Constantinus Augustus.

Zvěděli jsme, že klerikové katolické církve jsou spiknutím heretiků sužováni do té míry, že jsou zatěžováni - navzdory výsadám sobě uděleným - nějakými jmenováními a vybiráním dávek, které požaduje veřejný zvyk. Proto si přejeme, aby shledá-li tvoje důstojnost, že někdo je tak postižen, byl nahrazen jiným a aby napříště lidé výše řečeného náboženství byli před takovými krivdami chráněni. (31. Října r. 313)

Kodex Theodosiův XVI, 2, 1

Císař Constantinus Augustus lidu.

Ať má jeden každý volnost zůstatit před smrtí nejsvětějšímu a ctihodnému sboru katolické (církve) ze svého majetku, co si přál. Ať (taková) pořízení nejsou neplatná. Není nic, čím bychom byli člověku povinni více, jako aby rydlo poslední vůle, po které už nemůže chtít nic jiného, bylo svobodno a aby bylo volné to rozhodnutí, které se podruhé nevrátí. (3. července r. 321)

Kodex Theodosiův XVI, 2, 4

Říše bojuje s pohanstvím

Císaři a Augustové Constantius a Constans Taurovi, praefektu praetoria.

Rozhodli jsme se dát na všech místech a ve veškerých městech okamžitě zavřít svatyně (pohanských bohů) a všem ničemům (tak) odejmout možnost přestupku. Také chceme, aby se všichni zdržovali obětí. Pakli snad kdo co takového spáchá, buďž sřat msticím mečem. Také nařizujeme majetek popraveného převést na fiscus a podobně ztrestat správce provincií, opomenou-li (takové) zločiny stíhat. (1. prosince r. 346 nebo 354/6)

Kodex Theodosiův XVI, 10, 4

Císaři a Augustové Gratianus, Valentinianus a Theodosius Cynegiovi, praefektu praetoria.

Ať nikdo z lidí se neodvažuje konat takovou oběť, při níž by pohledem na játra (obětovaného zvířete) a předpovědí z (jeho) vnitřnosti získal naději plané jistoty, nebo, což je ještě horší, poznával budoucnost v poradě hodné prokletí. Muka přísného trestu budou hrozit těm, kdož proti zákazu se pokusí vyzkoumat podstatu přítomných či budoucích věcí. (29. ledna r. 399)

Kodex Iustinianův I, 11, 3

316

Císaři a Augustové Honorius a Theodosius Asclepiodotovi, praefektu praetoria.

Křesťanům, kteří jimi buď jsou, nebo o nichž se říká, že jimi jsou, zvíšně nařizujeme, aby židům a pohanům, kteří žijí v klidu a nepokoušejí se o vyvolání bouří a o něco protizákonného, se neodvažovali činit násilí, zneužívající k tomu vážnosti náboženství. Neboť dopustí-li se násilí vůči lidem, žijícím v klidu, nebo rozchvátí-li jejich majetek, budou po svém usvědčení donuceni nejen k náhradě toho, co jim odňali, ale k dvojnásobné náhradě toho, co uchvátíli. (8. června r. 423)

Kodex Iustinianův, I, 1, 6

Římané a barbarský svět.

Constantiovo vítězné tažení proti Sarmatům a Kvádům (r. 358)

317

12. Mezitím co v zimě Augustus odpočíval v Sirmiu, ohlašovaly vážné a časté zprávy, že Sarmati a Kvádové, sjednocení sousedstvím a blízkostí mravů i výzbroje, napadají společně v rozptýlených tlupách Pannonie a jednu z Moesíí. (2) Tyto kmeny jsou způsobilejší k lupičství než k otevřenému boji, mají dlouhá kopí a jejich pancíře z uhlazené a vyleštěné rohoviny jsou přišity k plátěnému oděni jako peří. ...

(3) A rozbíhají se po velmi rozlehlých prostorech, když jiné pronásledují nebo se sami obracejí na útěk. Přitom sedí na rychlých a dobře ovladatelných koních a leckdy za sebou vlekou ještě po

jednom i po dvou dalších, aby měněním zvířat osvěžovali jejich síly a střídavým odpočinkem obnovovali jejich čilost.

(4) Když tedy přešla jarní rovnodennost, shromáždil císař silnou brannou moc a za řízení příznivého osudu vytáhl do pole. Když se dostal k nevhodnějšímu místu, dal nad lodními palubami zříditi most a přešel přes řeku Istros, jež už byla rozvodněna spoustou rozlátného sněhu, načež napadl barbarské země, aby je zpusťošil. Barbaři ho sice spěšným pochodem předešli, ale když viděli svá hrdla ohrožena zástupy bojem zoceleného vojska, o němž se domnívali, že v tom ročním období nemůže být ještě sebráno, neodvažovali se ani nabrat dechu, ani zastavit, nýbrž všichni se před nenadálou záhubou horempádem rozutekli. ...

(21) Po těchto událostech na barbarském území se hnulo táborem směrem k Brigetionu, aby také tam slzy nebo krev uhasily požárstatky války s Kvádý, kteří žili kolem těch končin. Když však jejich králevic Vítrodorus, syn krále Viduaria, a vazalský kníže Agilimundus i jimi šlechtici a soudcové, kteří stáli v čele různých žup, spatřili vojsko uprostřed svého království a na své rodné půdě, vrhli se k nohám našich vojáků, a dosáhnuvše milosti, vykonali, co jim bylo nařízeno. Aby pak dostali podmínek jim uloženým, odevzdali své děti do zástavy jako rukojmí a při tasených mečích, které ctí jako bohy, přísahali, že zachovají věrnost.

13. (1) Když byly tyto akce, jak jsme vyloužili, s příznivým výsledkem ukončeny, vyžadoval obecný prospěch, aby byl boj přenesen rychle proti Limigantům, sarmatským to otrokům. Bylo totiž nadmíru hanebné, že prováděli mnoho podlostí beztrestně. Vždyť jako by zapomněli na minulost, shledali onu dobu, kdy svobodní Sarmatí podnikali výpady, nevhodnější k prolomení římských hranic, neboť pouze v této zločinnosti byli se svými pány a nepřáteli svorní. ...

(29) ...Porazili jsme stejně udatně i Limiganty. Mnoho jsme jich pobili, a zbývající ve snaze vyhnout se nebezpečí vyhledali útočiště v bažinatých zákoutích. A když jsme i tyto boje ukončili s příznivým výsledkem, nastal čas vhodný k vlídnosti. Limiganty jsme přinutili vystěhovat se do míst hodně vzdálených, aby napříště svými polyby nemohli škodit našim lidem. Velmi mnoho jsme jich také uštěřili...

Ammianus Marcellinus, Soumrak Římské říše XVII, 12 - 13

Potření Saxonů, kteří pronikli na římské území (r. 370)

318

Za třetího konsulátu Augustů vyrazili ve velkém počtu Saxonové, kteří se již často popásali na pohromách našich lidí, propulsi úskalími oceánů a mířili k římskému pomezí. První prudký nápor při jejich vpádu zadržel komes Nannienus, jenž byl jako vojévůdce osvědčený v dlouhé a namáhavé vojenské službě dosazen do těch oblastí. (2) Ale tehdy se srazil s lidem odhodlaným k smrti, a když pozoroval, že někteří vojáci padli a že on sám, jsa raněn, nebude stačit na časté boje, zpravil císaře o tom, co je třeba učinit, a dosáhl toho, aby mu v povážlivém postavení přišel na pomoc velitel péchoty Severus. (3) Ten vedl vojsko postaćující k tomuto úkolu, a když přitáhl do těch míst a rozestavil oddíly, zastráhl a poplašil zpučné barbary před vlastním střetnutím do té míry, že ani nevztáhli ruce k odporu, nýbrž omráčení leskem standart a orlů žádali o milost a mír. (4) Názory na tu věc se dlouho různily, a když se zdálo, že je to k prospěchu státu, smluvilo se příměří a podle navržené dohody poskytli Saxonové mnoho mladíků hodících se k vojenské službě, načež dostali povolení beze škody odejít a vrátit se, odkud přišli.

(5) Když už byli Saxonové zbaveni všeskerého strachu a chystali se k návratu, nastrojili tajně vyslaní pěšáci v jednom odlehleém údolí nástrahy, odkud mohli lehce napadnout ty, kdo procházeli kořem. ...

(7) Potom došlo k lítému boji a Římané dotírali s posílenou odvahou z obou stran na sevřené nepřátele a rubali je svými tasenými meči. A nikdo z nich pak už nemohl znovu uzříť svůj rodný domov... Byla konečně zhoubná tlupa lupičů potřena.

Ammianus Marcellinus, Soumrak římské říše XXVIII, 5

Vztah Říma k barbarům

319

Císaři a Augustové Valentinianus, Valens a Gratianus Theodotovi, vrchnímu veliteli vojska.

Nikomu ať není dovoleno přepravovat na barbarské území víno, olej a rybí omáčku ani na ochutnání, ani jde-li o ustálený obchodní styk. (r. 370 - 375)

Kodex Iustinianův IV, 41, 1

242

320

Císař Marcianus Augustus Constantinovi, praefektovi praetoria.

Nikdo ať se neodvažuje prodat cizím barbarům jakéhokoli kmene, kteří přicházejí do toho nejsvětějšího města jako vyslanci nebo pod jakoukoli jinou záminkou, nebo v jiných obcích či na jiných místech, pancíře a štíty, šípy do luků, dvojsečné šavle a meče či zbraně jakéhokoli jiného druhu, krátce žádné útočné zbraně a zcela žádné železo, ať již hotové nebo dosud nezpracované, necht' není nikým prodáváno. Neboť přináší zhoubu římskému impériu a je velmi blízké zradě, když se vybavují barbaři zbraněmi, aby byli silnější, ačkoli se patří, aby je neměli. Jestliže však někdo kdekoli prodá jakýkoli druh zbraní barbarům jakýchkoli národností přes zákaz naší zbožnosti, stanovíme, aby jeho veškerý majetek byl okamžitě zabaven a přičten fisku a aby on sám podstoupil hrdelní trest. (r. 455 - 457)

Kodex Iustinianův IV, 41, 2

O Hunech a Alanech

321

Hunský národ, známý jen povrchně ze starých písemných památek a sídlící za Maiotskými močály u ledového oceánu, překročil všechnu míru divokosti. ... (2) Všichni pak mají zavalité i pevné údy a tlusté šije a jsou nepřírozně oškliví a shrbení, že je pokládáš za dvounohé bestie nebo netvory... (3) V lidské podobě, třebaš nevzhledné, vedou pak tak drsný způsob života, že nepotřebují ani oheň, ani ochucené pokrmy, nýbrž živí se kořínky bylin a polosyrovým masem jakéhokoli dobytčete... (4) A nelze u nich nalézt ani chatrč zastřešenou rákosem. Potulují se však z místa na místo, procházejí horami i lesy a od nejtútlejšího mládí si zvykají snášet mrazy, hlad i žízeň. Do příbytků nevcházejí ani v cizině, ledaže je k tomu přiměje největší nutnost, neboť se pod střechou necítí bezpečně.

(5) Odfvají se do šatů plátěných nebo sešitých z kožešin lesní havěti. A nemají jiný oblek domácí a jiný pro venek, ale jakmile si jednou navléknou na krk tuniku ošumělé barvy, neodloží ji ani nevymění dřívě, dokud se dlouhodobou zpuchřelostí zcela nezničí a nerozpadne na hadříky. Hlavy pokrývají šišatými čapkami...

243